

Nacka tingsrätt

Mark- och miljödomstolen

KOMPLETTERING

Mål nr M 6009-16, Svensk Kärnbränslehantering AB angående tillstånd enligt miljöbalken till hamnverksamhet vid Forsmarks hamn, Östhammars kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

A.	Inledning	3
B.	Prövningsramen, yrkanden m.m.	3
	B.1 Hamnverksamhetens syfte	3
	B.2 Ansökans och verksamhetens omfattning m.m.	4
	B.3 Yrkanden avseende hamnverksamhet.....	5
C.	Underlagsmaterialet i ansökan	6
	C.1 Sammanfattning av miljöpåverkan	6
	C.2 Om strandskydd.....	6
D.	Villkorsdiskussion.....	8
	D.1 Om villkorsförslag.....	8
	D.2 Dagvattenhantering, avfall och kemiska produkter	8
	D.3 Hamnverksamhetens omfattning	10
E.	Övriga frågor.....	11
	E.1 Verkställighetsförordnande.....	11
	E.2 Förslag avseende kungörelse och aktförvarare.....	12

Bilagor:

Bilaga A	Verksamhetsområde
Bilaga B0	Komplettering avseende miljökonsekvenser
Bilaga B	Teknisk beskrivning och miljökonsekvensbeskrivning oktober 2022
Bilaga C	Förslag till villkor

A. Inledning

Svensk Kärnbränslehantering AB ("SKB") har den 17 oktober 2016 gett in en ansökan om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till hamnverksamhet vid Forsmarks hamn, Forsmark, Östhammars kommun ("Ansökan").

Ansökan handläggs av domstolen i mål nr M 6009-16 och domstolen har genom aktbilaga 38 förelagt SKB att komplettera ansökan i vissa avseenden.

Genom denna komplettering kompletterar SKB sin ansökan och anför följande.

B. Prövningsramen, yrkanden m.m.

Domstolen har ställt frågor om i) hamnverksamhetens omfattning och hur den kan regleras, utöver yrkandet om tillstånd till hamnverksamhet, ii) bemyndigande avseende introduktion av nya godsslag samt iii) igångsättningstid för planerade ändringar och tillkommande anläggningar. Vidare önskas bekräftelse avseende yrkandets omfattning, särskilt vad gäller "fortsatt och utökad" verksamhet till pågående verksamhet vid industrihamnen i Forsmark. Domstolen noterar att transporter av radioaktivt avfall (jfr avsnitt A.1.1. i bemötande av den 30 juni 2017) kan regleras i villkor.

B.1 Hamnverksamhetens syfte

Syftet med ovan nämnd ansökan är att få tillstånd till en hamnverksamhet med de behov som i framtiden kommer att föreligga för de kärntekniska verksamheterna i Forsmark, främst möjligheter till fartygstransporter av bergmassor och annat material i samband med anläggande och drift av SKB:s slutförvarsanläggningar för kortlivat radioaktivt avfall (SFR) och för använt kärnbränsle (Kärnbränsleförvaret). Möjlighet till sjötransporter är viktig för att kunna minska mängden vägtransporter samt för att åstadkomma en flexibilitet för borttransporter och därmed öka förutsättningarna att finna lämplig avsättning för det bergmaterial som frigörs vid anläggningsprojekten.

Den år 2016 ingivna ansökan i detta mål har upprättats i enlighet med de äldre bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och handlagts som en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet. SKB har vid den fortsatta projekteringen av slutförvarsprojekten m.m. identifierat behov av förändringar i hamnen som innebär

anläggande och drift av ytterligare ett kajläge. De planerade förändringarna gentemot 2016 års ansökan rör dessutom reparationsarbeten vid ett befintligt kajläge och reparation av befintligt erosionsskydd i och i anslutning till hamnen. SKB har mot denna bakgrund idag givit in en ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken avseende vattenverksamhet och tillkommande hamnverksamhet (härefter ”**Tilläggsansökan**”). Det innebär att frågan om hamnverksamhet vid det nya kajläge som avses tillskapas ingår i SKB:s Tilläggsansökan.

B.2 Ansökans och verksamhetens omfattning m.m.

Industrihamnen i Forsmark (även benämnd hamnen) är belägen på ön Stora Asphällan och hamnverksamheten kommer att bedrivas inom skyddsobjektet för kärnkraftverket. Verksamhetsområdet för hamnen gränsar till verksamhetsområdet för SFR. Till följd av den tillkommande vattenverksamheten, ett ytterligare kajläge samt förändringar i hamnverksamheten och angränsande verksamheter såsom SFR och FKA:s anläggningar, justerar SKB verksamhetsområdet för den sökta hamnverksamheten något. SKB redovisar i Bilaga A verksamhetsområdena för de av SKB sökta verksamheterna i Forsmark.

Hamnen består till del av en 55 meter lång kaj med två ramper för anslutning av Roll on Roll off (Ro/Ro)-fartyg. Hamnens förutsättningar gör att storleken på de fartyg som kan komma att användas för transporter av bergmassor ligger inom ett spann om 80-100 meters längd, 13-19 meters bredd och maximalt 4,5 meters djupgående. Lastkapaciteten kan variera från 2 000 till 6 000 dwt (ton dödvikt). Bedömningen av vilka fartyg som kan användas för transport av bergmassor från hamnen baseras på de fartyg som bedöms komma att användas för motsvarande transporter i projekt Förbifart Stockholm.

Hamnen används för närvarande nästan uteslutande för transporter av radioaktivt material med SKB:s fartyg m/s Sigrid, men även för enstaka transporter för kärnkraftverkets (FKA:s) behov. Det är i huvudsak fråga om uttransport av använt kärnbränsle från Forsmarks kärnkraftverk för mellanlagring i Clab i Oskarshamn och intransport av kortlivat radioaktivt avfall för slutförvaring i SFR. Hamnen används även för vissa bränsle- och materialtransporter till kärnkraftverket. Verksamheten

vid hamnen omfattas av kärnkraftverkets miljötillstånd och bedrivs idag av FKA.¹ Vattendom för anläggande av hamnen med kaj och vågbrytare samt farledsmuddring lämnades 1971.² SKB planerar att ta över verksamheten i hamnen i början av år 2023.

B.3 Yrkanden avseende hamnverksamhet

SKB vidhåller yrkandet att domstolen lämnar SKB tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att vid industrihamnen i Forsmark bedriva den hamnverksamhet som motiveras av de kärntekniska verksamheterna i Forsmarksområdet och därtill relaterad verksamhet.

SKB vidhåller också yrkandet att domstolen – för det fall sådant tillstånd krävs – lämnar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva nyss angiven hamnverksamhet med den påverkan som beskrivits. Tillståndsyrkandet avser hamnverksamhet vid de två nuvarande kajlägena.

Mot bakgrund av att en längre tid förlöpt sedan ansökan ursprungligen gavs in, och för att säkerställa den nu gällande tidsplanen för anläggande av SKB:s slutförvarsanläggningar i Forsmark yrkar SKB även, i tillägg till vad som tidigare yrkats, att domstolen förordnar att det ansökta tillståndet får tas i anspråk innan det har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande). Skälen för detta utvecklas närmare i avsnitt E.1 nedan.

I ljuset av att i avsnitt B.1 redovisade planerade förändringar även påverkar den hamnverksamhet som avses med 2016 års ansökan, bilägger SKB en kompletterande MKB avseende hamnverksamheten, se Bilaga B0 samt Bilaga B. SKB yrkar därvid att MKB:n för den sökta hamnverksamheten (enligt 2016 års ansökan med nu gjorda kompletteringar) godkänns.

Vad gäller frågan om igångsättningstid för planerade ändringar och tillkommande anläggningar kan konstateras att 2016 års ansökan inte innehåller någon sådan anläggning eller åtgärd, varför någon igångsättningstid inte bedöms erforderlig att

¹ Se Nacka tingsrätts, miljödomstolen, deldom 2008-08-21 i målen M 1666-07 och M 5786-07.

² Se Österbygdens vattendomstols dom 1971-10-21, i mål AD 77/70.

föreskriva. För det tillkommande kajläge som prövas i Tilläggsansökan föreslås emellertid att en igångsättningstid föreskrivs.

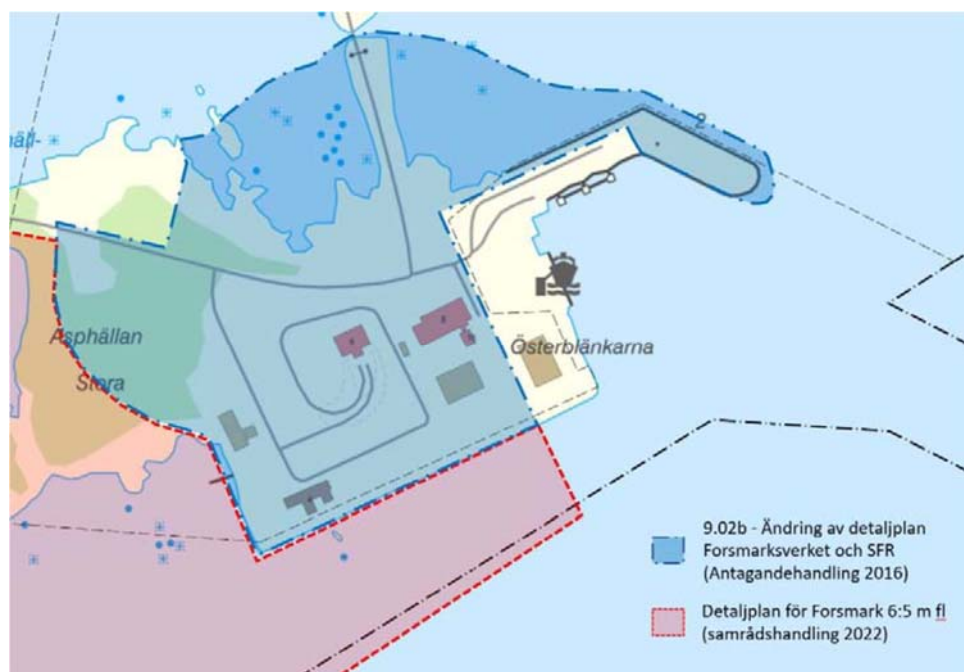
C. Underlagsmaterialet i ansökan

C.1 Sammanfattning av miljöpåverkan

Som redovisats i avsnitt B.3 ovan ger SKB nu in en kompletterande MKB avseende hamnverksamheten, se Bilaga B0 och Bilaga B. Sammantaget bedöms avseende hamnverksamheten att miljö kvalitetsnormer för buller och utsläpp till luft fortsatt kommer kunna innehållas. Det bedöms inte heller kunna uppstå någon skada på riksintressen eller Natura 2000-områden. Hamnverksamheten bedöms inte heller kunna inverka negativt på några miljömål. Den upplagsyta för bergmassor som kommer att etableras inom det framtida verksamhetsområdet för SFR kommer att ha en uppsamling som innebär att kvävehaltigt lakvatten inte kommer att kunna avrinna till hamnbassängen (se vidare avsnitt D.2. nedan). Eftersom bergmassor i huvudsak kommer att transporteras ut till fartygen via täckt transportband bedöms även risken för spill i hamn- och vattenområdet minimeras. Totalt sett bedöms miljökonsekvenser med avseende på utsläpp av kväve från hamnverksamheten bli mycket begränsade då hanteringen av bergmassor i Hamnområdet i huvudsak sker skyddat för nederbörd.

C.2 Om strandskydd

Såsom även redovisas i Bilaga B, avsnitt 4.8, utgör Hamnområdet ett delvis strandskyddat område. I samband med detaljplaneändringen på Stora Asphällan inför utbyggnaden av SFR, som inkluderade delar av hamnområdet (hamnpiren), så upphävdes strandskyddet. Strandskyddet föreslås även upphävas i samrådsförslaget till den nya detaljplanen Forsmark 6:5 som omfattar delen sydväst om hamnbassängen. Detta innebär att strandskyddet är formellt upphävt i vissa delar av hamnområdet. Övriga delar av hamnområdet och dess omgivning omfattas av detaljplanen för Forsmarksverket och SFR från 1992 (grundplanen). I den planen har något formellt upphävande av strandskyddet inom hamnområdet inte gjorts. Den del av hamnområdet som omfattas av grundplanen är kajområdet som trafikeras av m/s Sigrid och motsvarande fartyg sedan 1980-talet. Se Figur 1 nedan.

Figur 1 Gällande och pågående detaljplaner i anslutning till Forsmarks hamn. Ej markerad del av hamnen ingår i grunddetaljplanen från 1992. (Se Bilaga B, figur 4-3).

Inom ett strandskyddsområde får inte anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Inte heller får grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar eller åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Dispens krävs emellertid inte för verksamheter som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken, eftersom det vid tillståndsprövningen ska beaktas att verksamheten ska bedrivas i strandskyddsområde. Det innebär att förutsättningarna för strandskyddsdispens ska ingå som ett led i tillåtighetsprövningen av den sökta verksamheten.³

Hamnen utgör inte en allmän hamn och hamnområdet är avlyst för obehörig sjötrafik från det yttre bojparet i inloppsrännan. Vidare ingår anläggningarna i Forsmark i ett skyddsobjekt, med följd att obehöriga inte har rätt att beträda området. Således innebär inte den sökta hamnverksamheten något hindrande eller avhållande av allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt.

³ 7 kap. 15-16 §§ miljöbalken och NJA 2008 s. 55.

SKB bedömer att området genom den existerande hamnverksamheten redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften, att verksamheterna och anläggningarna för sina funktioner måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området samt att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området (det allmänna intresset av planerbar energiproduktion respektive det allmänna intresset av hantering och förvaring av kärnavfall och använt kärnbränsle liksom det allmänna intresset av att kunna transportera bort bergmassor från anläggningsprojekten sjövägen).⁴ Förutsättningarna som gäller för dispens är således uppfyllda och sammanfattningsvis utgör bestämmelserna avseende strandskydd inte något hinder mot den sökta hamnverksamheten.

D. Villkorsdiskussion

D.1 Om villkorsförslag

SKB har funnit det ändamålsenligt att de villkorsförslag som SKB lämnar avseende hamnverksamheten ska vara förenliga med vad som är lämpligt för den samlade verksamheten enligt SKB:s ansökningar (dvs. avseende både nu aktuellt mål och Tilläggsansökan).

I Bilaga C redovisas de villkor och försiktighetsmått som SKB föreslår för den sökta verksamheten.

D.2 Dagvattenhantering, avfall och kemiska produkter

Domstolen har efterfrågat information om hantering av bergmassor och dagvatten inom området, särskilt vad gäller i) hur stora volymer bergmaterial som avses mellanlagras i hamnen och var inom området lagringen ska ske, ii) hur dagvattensystemet inom hamnområdet utformas samt iii) hur dagvatten från hamnområdet renas. Därtill har angetts att hanteringen av kemiska produkter m.m. bör regleras i villkor.

SKB anför följande. Som tidigare beskrivits kommer SKB:s planerade anläggningsprojekt i Forsmark att generera bergmassor och överskottet planeras att

⁴ 7 kap. 18 b § miljöbalken.

transporteras bort sjövägen via Forsmarks hamn. SKB har i 2016 års ansökan både angett att bergmassor som ska skeppas ut via hamnen kan komma att temporärt placeras på en logistikyta (upplagsyta) inom hamnområdet, och på en logistikyta i anslutning till hamnen. SKB vill förtydliga att logistikytan kommer att vara belägen inom SFR:s verksamhetsområde. SKB vill härvid framhålla att lagring av bergmaterial inte kommer att ske inom hamnens verksamhetsområde, logistikytan kommer att vara belägen inom det framtida verksamhetsområdet för SFR. Från logistikytan kommer utlastning av bergmaterial till fartyg att ske via transportband. Logistikytan kommer att användas för bergmassor från SKB:s anläggningsprojekt i Forsmarksområdet, dvs. både från SFR-utbyggnaden och från anläggandet av Kärnbränsleförvaret. Logistikytan ska inte förväxlas med bergupplaget för SFR-utbyggnaden, utan är en mindre yta placerad nära hamnområdet, som kommer att användas under längre tid. Verksamhetsytor och bergshanteringen har redan tillåtits av regeringen⁵. SKB har i yttrande i SFR-målet (mål nr M 7062-14) kompletterat med en utförligare beskrivning av denna hantering, där det bland annat förtydligas att bergmassor från Kärnbränsleförvaret också kommer att hanteras på ytan.⁶

Dagvattenhanteringen i hamnområdet bedöms kunna ske på samma sätt som sker idag – genom direkt avledning till recipienten – eftersom dagvattnet inte bedöms vara förorenat på sådant sätt att det medför negativa konsekvenser för recipienten. För att säkerställa en hållbar och säker dagvattenhantering inom hamnområdet kommer SKB vidare att se över och uppdatera rutiner för att förebygga utsläpp direkt till recipienten i händelse av en nödsituation som t.ex. en brand (utsläpp av släckvatten) eller ett haveri (utsläpp av olja eller kemikalier). Därtill kommer SKB att se över möjlighet till åtgärder för att förstärka barriärer inom området för att förhindra avrinning och spridning vid eventuella tillbud.

I ljuset av ovan föreslår SKB ett villkor rörande hantering av avfall, kemiska produkter samt rörande arbetsmaskiner i området. Villkoret avser SKB:s samlade verksamhet inom hamnområdet, alltså såväl hamnverksamhet enligt 2016 års ansökan som hamn- och vattenverksamhet enligt Tilläggsansökan.

⁵ Se Regeringens beslut den 22 december 2021 i M2019/02009, s. 1.

⁶ Se SKB:s bemötande daterat 15 september 2022 i mål nr M 7062-14, avsnitt B.2.

Mot bakgrund av detta föreslår SKB nedanstående villkor, se även villkorsförslag 8 i Bilaga C.

Hantering av avfall och kemikalier, användning av kemiska produkter, uppställning av arbetsmaskiner och arbete i vatten ska ske på ett sådant sätt att spill och läckage till såväl icke hårdgjorda som hårdgjorda ytor förebyggs samt så att inte mark- och vattenområden riskerar att förorenas av spill eller läckage. Eventuellt spill och läckage ska omgående samlas upp och tas om hand.

Flytande kemikalier och flytande farligt avfall ska lagras i dubbelmantlad eller invallad cistern, eller på motsvarande sätt, som vid behov förses med påkörningsskydd. Uppsamlingsvolymen ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 procent av volymen av övriga behållare inom samma invallning.

För radioaktivt material och radioaktivt avfall gäller särskilda bestämmelser.

D.3 Hamnverksamhetens omfattning

Några utomstående aktörer eller gods som inte ska till eller från de kärntekniska verksamheterna eller SKB:s anläggningar kommer inte att hanteras inom ramen för hamnverksamheten. Som redovisats används hamnen idag i princip enbart för lastning och lossning av radioaktivt avfall och SKB vill nu ha möjlighet att även hantera bergmassor m.m. vid kommande anläggningsarbeten. Eftersom Kärnbränsleförvaret kommer att byggas ut successivt under lång tid med behov av utsklippning av bergmassor under hela utbyggnadstiden (ca 40 år) och fartygens tekniska förutsättningar under denna tid kan förändras väsentligt, är det vanskligt att uppskatta såväl antalet ton gods som antalet anlöp som krävs per år. SKB föreslår likväl att hamnverksamhetens omfattning begränsas genom att det maximala antalet fartygsanlöp per år regleras i villkor. Det är viktigt att den hamnverksamhet som krävs för den kärntekniska verksamheten inte begränsas genom villkor om antalet fartygsanlöp, varför villkoret bör medge anlöp med viss marginal och med utgångspunkt i den planerade driften av hamnverksamheten. SKB har i sina bedömningar tagit hänsyn till att hamnverksamheten endast svårligen kan bedrivas under isläggning och att väderförhållandena kan begränsa förutsättningarna för verksamheten även under annan tid. Därtill får, med hänsyn till risk för detekterbara spår av sprängmedelsrester i uppvirvlande dammpartiklar, ingen lastning eller lossning av bergmassor ske när m/s Sigrids lastlucka är öppen. Däremot kan både m/s Sigrid och andra fartyg vara förtöjda i hamnen samtidigt. Med hänsyn till den volym bergmassor som bedöms behöva fraktas ut och de transporter som m/s Sigrid

behöver utföra bedöms den sökta hamnverksamhetens omfattning kunna uppgå till ca 15 fartygsanlöp per vecka. SKB bedömer mot bakgrund av vad som anförts ovan om väderförhållanden m.m. att det är lämpligt att antalet tillåtna fartygsanlöp regleras per kalenderår.

SKB föreslår nedanstående villkor för hamnverksamheten, se även villkorsförslag 2 resp. 3 i Bilaga C.

Verksamheten ska planeras och drivas så att antalet fartygsanlöp inte överstiger 780 stycken per kalenderår.

Lastning eller lossning av bergmassor i hamnen får inte ske när m/s Sigrids lastluckor är öppna och det pågår lastning eller lossning av radioaktivt avfall eller använt kärnbränsle.

Mot bakgrund av domstolens fråga om bemyndigande avseende introduktion av nya godsslag vill SKB framhålla att ansökan omfattar en rätt att i hamnen hantera alla typer av material och gods som motiveras av den kärntekniska verksamheten i Forsmark, dvs. transporter till och från befintligt och utbyggt SFR, Kärnbränsleförvaret och Kärnkraftverket. Det är hamnverksamheten och dess omfattning som prövas och inte i detalj vilka sjötransporter som kan bli aktuella. Inom överskådlig framtid bedöms godset i hamnen utgöras av kapslar med använt kärnbränsle, radioaktivt drift- och rivningsavfall, bergmassor, utrustnings- och anläggningsdelar, komponenter, material m.m. Inom ramen för det allmänna villkoret bedömer SKB att även godsslag med liknande egenskaper kan komma att hanteras i hamnen. SKB har inget att erinra mot att det för denna situation anges i tillståndet att tillsynsmyndigheten är bemyndigad att meddela villkor om skyddsåtgärder för vissa godsslag, se förslag till bemyndigande i Bilaga C.

E. Övriga frågor

E.1 Verkställighetsförordnande

Genom regeringens tillåtlighetsbeslut står det klart att Kärnbränsleförvaret kommer anläggas och SFR byggas ut. Anläggningsarbeten innebär omfattande bergarbeten. Enligt nuvarande planering kommer SFR-utbyggnaden att ske i tiden före anläggandet av Kärnbränsleförvaret och det är av flera skäl viktigt att bergarbetena kan genomföras tids- och resurseffektivt i förhållande till varandra.

För att bergarbetena ska kunna påbörjas måste tillgången till infrastruktur i form av en rationell hamn vara säkerställd. Det innebär att tillstånd till hamnverksamhet samt till anläggnings- och reparationsarbeten av strandlinje och kajer utgör tidskritiska moment i anläggandet av Kärnbränsleförvaret och utbyggnaden av SFR. En försenad byggstart för SFR-utbyggnaden till följd av avsaknad av hamninfrastruktur skulle få stora konsekvenser för den totala tidsplanen. En försenad byggstart skulle kunna få till följd att byggprojekten måste pågå samtidigt med kumulativa miljöeffekter som följd. SKB anser att sådana kumulativa miljöeffekter om möjligt bör undvikas och ett sätt att undvika det är att möjliggöra för en byggstart för SFR i enlighet med vad som planeras och upphandlas. Hamnverksamheten enligt 2016 års ansökan består av fortsatt och utökad hamnverksamhet men innebär varken nya anläggningar eller särskilda åtgärder. Dess bedrivande förväntas inte ge upphov till några miljöeffekter av betydelse eller några irreparabla miljöeffekter. På grund härav anser SKB att det finns övertygande skäl för att domstolen ska meddela verkställighetsförordnande enligt 22 kap. 28 § miljöbalken.

E.2 Förslag avseende kungörelse och aktförvarare

Tidigare förordnad aktförvarare (Hanna Horneij) har kontaktats och hon har möjlighet att fortsätta sitt uppdrag. Adress: Östhammars kommun, Kommunkansliet Stångörsvägen 10, 742 21 Östhammar.

Stockholm, Göteborg, resp. Malmö den 10 oktober 2022

Svensk Kärnbränslehantering AB, genom,

Per Molander
(enligt fullmakt)

Caroline Perlström
(enligt fullmakt)